

UNA COMUNITAT CRISTIANA A LA UNIVERSITAT?

APORTACIONS A UN DEBAT OBERT

per Nicolau Dols i Jaume Oliver. UIB

1. Introducció

Fa una trentena d'anys que, amb diversos noms, funcionament i desigual intensitat, hi ha una presència cristiana més o menys organitzada al si dels estudis universitaris ubicats a Palma, abans i després de la creació de la universitat pròpia d'aquesta comunitat autònoma l'any 1978. Serveis religiosos amb molt diverses característiques es poden trobar també a la pràctica totalitat de les universitats del món. I el Sínode Diocesà de Mallorca de l'any 1999 després de crear la Delegació de Pastoral Universitària, manifestava (2.3.20): "La Delegació de Pastoral Universitària, en el termini d'un any, elaborarà un projecte concret de pastoral universitària, integrant les instàncies que treballen en aquest àmbit i definint clarament els recursos que necessita." I també deia (4.2.9): "Ateses les circumstàncies i el creixement de la Universitat de les Illes Balears, i tenint en compte el seu paper de liderat social i els dels col·lectius que hi treballen, cal posar una atenció pastoral adequada en aquest àmbit de la nostra cultura institucional." És necessari analitzar quin ha estat el procés de desenvolupament real d'aquestes propostes i fins a quin punt l'Església de Mallorca (també la de Menorca i la d'Eivissa, ja que sempre han tingut alumnat universitari a Mallorca i darrerament a les respectives seues universitàries d'Alaior i d'Eivissa), ha estat conscient de la importància i transcendència de la seva actuació en relació amb la institució universitària, per tal de seguir i intensificar els camins encertats, identificar les mancances, i elaborar i aplicar adequadament plans i propostes coherents amb els nous temps i amb les característiques de la institució universitària.

2. Què és una comunitat cristiana

Partint de la consideració que les universitats són realitats prou importants i, al mateix temps, peculiars, dins el teixit institucional i social d'un país i que constitueixen el marc formatiu i professional de molts milers de persones, la major part en una franja d'edat que és considerada idònia per a uns aprenentatges a nivell superior, sembla adient la pregunta del títol: entre tot el conjunt humà que integra una universitat, és possible, lògic i, fins i tot, convenient que s'hi formi i s'hi consolidi una comunitat cristiana? I, en cas d'una resposta afirmativa, aquesta comunitat hauria de tenir alguns trets específics?

Anem per parts: què es considera una comunitat cristiana, quin perfil institucional i humà té la Universitat de les Illes Balears, quin perfil hi hauria de tenir una comunitat cristiana i quin és el context actual cultural, religiós i social que condiciona, en teoria i a la pràctica, qualsevol alternativa possible.

Seria fàcil arribar a un consens per definir què és una comunitat cristiana, encara que el concepte es pugui materialitzar en realitats que poden semblar molt diverses per motius culturals, socials, d'ètnia o de context històric. Una comunitat cristiana és integrada per un grup de persones que fan de Jesucrist Ressuscitat el referent fonamental de la seva vida i, en les circumstàncies concretes que els ha tocat viure, es proposen dur a la pràctica allò que en constitueix el missatge, contingut especialment als Evangelis, i que es podria sintetitzar en la possibilitat d'una nova relació amb Déu, a qui podem anomenar Pare, i amb la pràctica del nou manament de l'amor. Aquesta comunitat constitutivament ha de pregar, ha d'anunciar l'Evangelí, ha de celebrar la fe, especialment en l'Eucaristia, i ha de compartir els béns amb tots els germans. I tot això en comunió amb totes les comunitats cristianes del món. Els altres aspectes –si n'hi ha– són secundaris.

3. Com és la Universitat de les Illes Balears

En relació amb el conjunt humà que la integra, al voltant de vint mil persones, cal identificar els diversos col·lectius a partir dels quals pot arribar a constituir-se la comunitat cristiana.

Professorat i personal investigador (amb totes les categories i amb inclusió dels visitants), personal d'administració i serveis, alumnat d'estudis de grau i postgrau (inclosos els pertanyents a títols propis), alumnat de la Universitat Oberta de Majors (UOM), alumnat i participants en tots els cursos, serveis i activitats d'extensió universitària, tots distribuïts entre el campus de la carretera de Valldemossa, l'edifici Sa Riera de Palma, les seues universi-

tàries de Menorca i d'Eivissa-Formentera, més tot el personal i alumnat dels centres adscrits.

La procedència d'aquests col·lectius és molt variada: majoritàriament de les Illes Balears, de la resta de l'Estat espanyol, de països comunitaris i extracomunitaris, sobretot de Sud-amèrica, i, en menys proporció, de països asiàtics i africans. Cal tenir ben present el flux cada vegada més intens d'intercanvis i la implicació de la comunitat universitària en programes internacionals de docència, de recerca i de col·laboració al desenvolupament.

4. Quin perfil hauria de tenir la comunitat cristiana universitària

És evident que el punt de partida és el ja presentat: Jesucrist Ressuscitat com a referent i el seguiment del seu missatge com a programa. També és evident que hauria de tenir alguns trets específics. Efectivament, aquesta comunitat és el resultat d'un procés d'al·luvió: els seus membres provenen d'altres comunitats cristianes on han estat iniciats en la fe i en la pràctica cristiana. Ningú no ha rebut el baptisme ni la primera catequització a la universitat. A més, alguns d'aquests potencials membres de la comunitat cristiana universitària ho són de forma real, fins i tot amb una forta implicació, a les seves comunitats d'origen, però no en el context universitari.

Certament, la comunitat universitària constitueix un grup social i de relació ben peculiar. Pensem ara especialment en el campus de la carretera de Valldemossa. Milers de persones que acudeixen als seus centres o serveis, que tenen una relació amb una petita part d'aquesta comunitat en conjunt (és molt freqüent, tal vegada alarmant, el desconeixement mutu, fins i tot dins el mateix departament o centre), i que consideren que la seva presència i activitat es justifica únicament per motius de feina i d'activitat acadèmica: tasques docents, de recerca, de gestió i tecnicoadministratives i, en el cas de l'alumnat, per les tasques conduents a l'aprovació successiva d'assignatures i l'assoliment d'un títol.

Són sempre insuficients (tenint en compte el conjunt social global i els notables esforços del rectorat, deganats i departaments) els resultats de les nombroses activitats de relació, formatives, participatives, cíviques, culturals, artístiques o lúdiques en l'entorn universitari, malgrat que gran part dels membres d'aquest entorn siguin protagonistes o líders en aquests àmbits en ambients extrauniversitaris. Certament, la nostra comunitat universitària pateix una manca de cohesió social i cultural que condiona qualsevol proposta de caràcter no acadèmic i no estrictament reglada (pensem, per exemple, en les grans dificultats que té l'associacionisme entre l'alumnat).

Entre aquestes possibilitats s'hi troba la possible consolidació d'una comunitat cristiana que, en primer lloc, hauria de tenir molt en compte aquesta característica d'al·luvió, de diversitat de procedències i de xarxa social feble del grup humà que la pot constituir i consolidar (per tant, ha d'esser plural, tolerant amb les diferències, molt participativa i amb vocació aglutinadora o, més ben dit, creadora de comunió).

En segon lloc, per la seva naturalesa la universitat és una institució cultural que situa la docència i la recerca al nivell més alt possible. Per tant, una possible comunitat cristiana a la universitat s'ha de diferenciar, en un aspecte secundari però tanmateix definidor, d'una comunitat cristiana a una parròquia, a un hospital, a una residència, a un centre d'acollida, a una barriada o a una empresa en un aprofundiment en els fonaments teològics i bíblics de la fe i de la praxi cristiana, i en l'aplicació al camp propi de les ciències religioses de la metodologia específica de la recerca en les ciències humanes, socials i experimentals (plantejament de noves hipòtesis, recollida d'informació, contrastació de dades, revisió de conceptes, experimentació, elaboració de conclusions i de noves propostes, etc.). Els mateixos papes Joan Pau II i Benet XVI s'han referit a les universitats com a "laboratoris de fe".

Certament, per molt diversos motius, la cultura i la formació religiosa durant les darreres dècades ha anat minvant vertiginosament entre la població en general fins a arribar a una situació d'analfabetisme funcional (què significa tal cosa o per què serveix) o real (què és) en matèria religiosa, i ha arribat en ocasions a situacions extremes que difícilment es tolerarien en altres àmbits de la cultura o de la ciència. El que resulta més escandalós, però, és que part de la població universitària hagi assolit nivells d'alta especialització en qualsevol àmbit científic i en matèria religiosa continuï amb els coneixements de la catequesi de primera comunió (que difícilment poden ajudar a superar una crisi de fe a un adult) o es mogui en la confusió, els tòpics i estereotips del carrer (divulgats amb molt d'èxit per bestsellers pseudoreligiosos i pseudocientífics).

Cal reconèixer, però, que la divulgació de les darreres (en termes de dècades) investigacions teològiques, bíbliques i morals fetes per especialistes ha estat molt reduïda, fins a tal punt que algunes d'aquestes interessants aportacions han quedat dins cercles molt tancats, i un universitari (o qualsevol creient que es faci preguntes sobre la seva fe) pot arribar a tenir greus dubtes o veure compromesa la seva fe per qüestions ja revisades o plantejades d'una altra forma fa molt de temps, sense, però, que això hagi arribat al seu coneixement.

Quan a una universitat la comunitat cristiana que hi és present organitza cursos, debats, conferències, promou publicacions, organitza biblioteques de temàtica religiosa o divulga aquestes investigacions i nous plantejaments teològics, bíblics o morals, es mou en un àmbit que li és tan propi com el de

l'organització de pregàries, celebracions eucarístiques o comunió dels béns materials, i potser més específic i tot, atès el fet que aquestes darreres activitats són pròpies necessàriament de qualsevol comunitat cristiana.

És obvi, com ja hem dit, que la comunitat universitària és integrada per persones que normalment han rebut la primera catequització en les seves comunitats d'origen. Això es podia afirmar amb més raó unes dècades abans, ara és perfectament possible arribar a la universitat sense cap iniciació a la fe cristiana (ens referim especialment a l'alumnat que comença els estudis; en el cas del professorat i del personal d'administració i serveis depèn de l'edat i molts d'altres factors), o, en qualsevol cas, es pot arribar a la universitat o esser-ne treballador permanent, havent deixat de banda qualsevol interès pel fet religiós o esser-hi indiferent o hostil. També seria possible –i, des del nostre punt de vista, desitjable– que el pas per la universitat o la professionalització en alguns dels seus àmbits professionals o laborals, constituís l'avinentesa per al lliure retrobament amb el fet religiós, culturalment o vivencialment, i per a l'assoliment d'un nivell de maduresa i adultesa en la fe –o en la descreença raonada– que deixàs enrere qualsevol infantilisme religiós o formes d'experiència religiosa dèbilment fonamentades. En aquest sentit, la comunitat cristiana universitària hauria de possibilitar espais d'una especial llibertat, de pluralisme, de debat, d'aprofundiment i d'obertura a nous plantejaments del fet religiós on tot això fos possible, i el cristianisme fos percebut com a intel·lectualment habitable.

Aquí caldria recordar, també, el pensament de Karl Rahner: “El cristià del futur serà místic o no serà”, interpretant que la comunitat cristiana universitària hauria d'incloure entre els seus objectius potenciar una experiència intensa de la vivència cristiana.

En tercer lloc, aquesta comunitat s'ha de distingir pel seu compromís real amb causes com les següents:

Primera. El coneixement de la realitat socioeconòmica del conjunt de les Illes Balears. Resulta imprescindible per conèixer qui és, on i com viu “el meu germà”, segons la punyent pregunta bíblica i la primera passa per a la implicació en la seva transformació en un entorn just i humà, en un espai acollidor i en una societat en convivència.

Segona. El coneixement i la implicació amb els problemes de la joventut: la formació, la salut, l'ocupació, l'habitatge, la qualitat de vida, la cultura, el benestar.

Tercera. L'estudi, l'anàlisi i la divulgació de la història i el patrimoni d'aquesta comunitat autònoma, amb un especial esment a l'estat actual i a les perspectives de futur.

Sense deixar encara el perfil de la comunitat cristiana de la universitat, és útil que reflexionem sobre els canvis actuals al si de universitat. La integració a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior no és només una font d'entrada d'estudiants i professors sovint passavolants i d'estada breu a la universitat, un factor que ens ha de fer enfocar, com farem immediatament, el necessari diàleg amb els altres credos; és l'entrada en una dinàmica incessant. La formació al llarg de tota la vida no pot ser només una necessitat industrial a la recerca dels operaris més eficients, sinó, sobretot, un dret dels ciutadans a accedir a la informació i a l'educació de la sensibilitat i la capacitat d'anàlisi. Per al cristià la formació continuada és un deure de perfeccionament de les eines que ens permeten una millor recerca de Déu i una detecció més fina del germà que ens necessita. És una obligació dels cristians que feim la universitat trobar ponts de col·laboració amb les institucions eclesials encarregades de la formació en la fe. I d'una manera més domèstica, ara és més necessari que mai oferir la fe i posar-nos a disposició del nouvingut.

5. El diàleg, més que una estratègia

A l'exhortació apostòlica *Evangelii nuntiandi* (1975) de Pau VI s'afirma que el diàleg és ja una forma d'evangelització. Per a una comunitat cristiana universitària una actitud profunda de diàleg constitueix una necessitat constitutiva, seria impensable i deixaria d'esser autèntica sense aquesta actitud. Remarquem dos àmbits de diàleg: diàleg interreligiós i diàleg amb la modernitat, la cultura i la ciència.

En aquest sentit, correspon als membres de la comunitat cristiana de la universitat una amplitud de mires gran, una comprensió enorme de la no-creença de l'altre, un treball permanent de diàleg amb altres objectes de credo i amb aquells qui reivindiquen el buit de l'esperit. La universitat, que per necessitat és generadora no sols de coneixement, sinó de maneres de conèixer, de tendències intel·lectuals, ha de ser el lloc on l'Església sencera conegui com evoluciona el pensament i quins són els nous reptes que la societat li posa per a la recepció d'un missatge que si és immutable de contingut, ha de trobar en la flexibilitat l'eficàcia de la transmissió. Una comunitat cristiana formada i activa al si de la universitat és un sensor de la manera com creix l'admirable diversitat de posicionaments humans davant el món. Vet aquí els dos sentits indispensables de la nostra missió.

En relació amb el diàleg interreligiós cal reconèixer que no es pot continuar ignorant (malgrat les valuoses passes fetes en aquest sentit) des del catolicisme en general i des d'una comunitat cristiana universitària en especial, no ja les esglésies cristianes de tradició oriental des del segle XI o les esglésies i formacions cristianes reformades des del segle XVI, sinó tampoc les altres re-

ligions monoteistes, Judaisme o Islam, tan properes a nosaltres, culturalment i religiosament, i les nascudes al llunyà Orient, com el Budisme, l'Hinduisme o el Sintoisme, o d'altres manifestacions religioses més modernes. La ignorància ha d'esser substituïda per l'acceptació, l'interès, l'estudi i la col·laboració, deixant de banda tot prejudici, i cal cercar en totes les petjades sinceres de pobles i cultures que han cercat Déu –l'Absolut–, li han posat un nom, han proposat camins de perfecció, han dissenyat ètiques i han elaborat guies per arribar a la fraternitat universal i a la comunió amb tota la natura. El diàleg interreligiós és en aquests moments un indicador d'avançar per bon camí. Únicament des d'aquesta perspectiva, s'entenen les paraules escrites damunt la tomba de Joan Mascaró i Fornés, savi mallorquí investigador de les tradicions místiques d'Orient i Occident i doctor honoris causa de la Universitat de les Illes Balears: "Venim de Déu, vivim en Déu, anam a Déu."

La nostra comunitat universitària de cada vegada més es converteix en més cosmopolita, en un microcosmos global –com ja ho és la societat balear–, i ben segur que juntament amb un major nombre de nacionalitats acull un major nombre de creients de diverses confessions religioses, encara que, tal vegada per manca d'un espai i clima adequat, no facin pública la seva fe.

No es pot oblidar un vessant d'aquest diàleg: el diàleg amb les diferents formes actuals d'ateisme. L'entorn universitari resulta privilegiat i amb molts recursos interdisciplinaris per poder-ho fer.

En relació amb el diàleg amb la modernitat, la cultura i la ciència, cal dir que es tracta més que d'un diàleg: es tracta d'un referent per comprovar la pròpia ubicació, talment en un efecte especular. Durant les darreres dècades, especialment, s'ha produït una explosió de canvis turbulents que han configurat un nou escenari. Ja no es pot plantejar cap proposta religiosa fora d'aquest escenari (lògicament, amb sentit crític, sense cap mitificació i amb el necessari discerniment de l'ambivalència que comporta). No es poden deixar de banda la democràcia, els drets humans, la llibertat, la igualtat, el feminisme, el pacifisme, l'ecologisme, les noves sensibilitats socials i de solidaritat (no s'havien vist mai tantes ONG ni tantes activitats de voluntariat com ara), l'interculturalisme, la globalització, la societat de la informació, la xarxa tecnològica... I des d'una perspectiva tendencial, no podem oblidar que som hereus de la secularització (des del segle XVIII), del nihilisme (des del segle XIX), de la postmodernitat (des del segle XX) i que vivim en una societat qualificada de líquida, que no s'aguanta damunt cap fonament sòlid i fiable i que no admet cap relat metafísic (molt menys religió) de caràcter general. I que estam en temps de laïcitat i no de cristiandat.

L'avanç de les ciències humanes i socials, i de forma especial de les ciències físiques i biològiques, ha possibilitat una descoberta de noves perspectives sobre la naturalesa, la història i la cultura humanes, el problema del mal, l'origen de l'univers i del món, l'origen, l'evolució i la fi de la vida, la cultura

tecnològica, etc., que ha revolucionat l'entorn en el qual s'havien formulat i consolidat gran part de les propostes religioses i morals tradicionals, fins i tot el mateix concepte de Déu. Davant la constatació que el temps actual no és un temps globalment cristià, és molt adient recordar l'afirmació d'Andrea Riccardi, fundador de la comunitat de Sant Egidi: "Un temps no cristià és molt bon temps per esser cristià."

Cal insistir, però, que tot diàleg s'ha de situar en el moment present, sense donar per bo un estat de la qüestió propi de dècades o segles anteriors, quan els plantejaments teològics, bíblics i morals, d'una part, i filosòfics, culturals o científics, de l'altra, encara havien de fer moltes passes fins a arribar a les formulacions actuals i, sobretot, havien d'estar acompanyats d'un clima i d'una voluntat d'entesa més que d'enfrontament i polèmica. Charles Darwin amb la teoria de l'evolució en podria esser un dels darrers exemples.

6. Algunes qüestions pràctiques

És evident que no podrà constituir-se una comunitat cristiana a la universitat sense un mínim d'estructura, recursos i organització. La lectura dels Fets dels Apòstols en podria constituir un manual ben autoritzat: persones que convoquen i acullen, llocs on poder trobar-se, recursos de tot tipus, activitats de celebració i d'ajut, relacions i amistats, missatges i viatges, complícitats, tot un entrunyellat en xarxa (com en diríem avui, encara que en un altre sentit) que era l'expressió de la comunió i de la voluntat de convertir en realitat el missatge de Jesús de Natzaret en entorns ben difícils i sovint hostils. En síntesi, la comunitat cristiana en creixement i servant la memòria dels anys i dels fets passats. Totes aquestes qüestions es poden resoldre de diferents maneres, únicament volem deixar-ne constància i remarcar alguns aspectes.

A) Cal integrar els universitaris que volen viure la seva fe al lloc de feina o formació.

B) Cal articular un sistema que permeti als cristians trobar referents de la seva fe dins el campus: la comunitat, la formació, la participació.

C) Les Esglésies de Mallorca, Menorca i Eivissa han de dedicar recursos humans i materials a aquesta tasca, per tal de garantir-ne l'existència i la continuïtat.

D) És necessari un bon pla de comunicació: com es pot rebre informació, com es poden fer arribar propostes i com s'hi pot participar.

E) Cada curs s'ha d'elaborar una planificació i s'ha de dur a terme una avaluació, amb la corresponent divulgació.

F) Ha de constituir una característica específica del seu funcionament l'esperit de col·laboració amb el major nombre possible d'associacions, grups

o entitats presents o no al campus universitari, que puguin coincidir amb alguns dels seus objectius i especialment amb els relacionats amb l'activisme social a favor dels necessitats. En aquest sentit, ha de cercar la major sinergia possible i un millor aprofitament de l'esforç.

7. Dos testimonis: Mons. Teodor Úbeda, bisbe de Mallorca (1973-2003) i Dr. Pere Lluís Font, catedràtic de Filosofia de la Universitat de Barcelona (2007)

Mons. Teodor Úbeda va pronunciar la conferència "Ser creients avui a la universitat", dia 23 d'octubre de 1993 a la sala de juntes de Cas Jai, al campus universitari. Es tracta d'un text pastoral, col·loquial i bellíssim, de set pàgines, molt estructurat, ple d'il·lusió i encoratjador, ben útil per al moment present i del qual val la pena reproduir alguns paràgrafs.

"Pens que un professor universitari del nostre moment històric, per exigències de la seva vocació, per les seves possibilitats i capacitats, pel seu rol cultural i social, hauria de viure la fe comptant amb aquestes sis perspectives:

1a. Creure en Déu, font de tot, creador en acte, origen i dinamitzador de tot bé i de tota vida.

Creure que no tot està fet, que el bé és possible i que està per fer, rebutjar tot fatalisme, voler positivament col·laborar en l'obra creadora i animadora del bé de Déu, créixer dia a dia en creativitat per fer un món més habitable per a tots, més just i més fratern, més com Déu vol.

La seva actitud hauria d'esser positiva, radicalment optimista i creativa en el món de la Universitat, on tot mira cap al futur, on tot es "repena" i es "recrea".

A la nostra Universitat tenim 13.000 alumnes [es referia a l'any 1993]. Són 13.000 projectes de futur que esperen orientació i empenta, inspiració i acompanyament dels seus professors.

El nostre món espera i necessita un nou ordre: personal, social, cultural, internacional.

Un professor universitari creient ha d'apostar perquè els seus alumnes intervenguin positivament en la construcció del nou ordre humà que necessitam. Per això ha de viure com a col·laborador privilegiat del Déu que crea, "en acte", constantment de la mà dels homes i de les dones de cada moment històric.

2a. Un professor avui a la Universitat ha de creure amb particular força en Déu Pare que ens vol a tots germans.

[...]

3a. Un professor universitari avui ha de creure en el Déu misteriós. Creure en Déu avui, a la Universitat, vol dir ser capaços de viure amb interrogants sense angoixes i de desvetlar sempre més i més interrogants, sense petulància.

Vol dir viure en pau amb els conflictes que comporta tota reflexió intel·lectual i tota experiència de fe. Viure en recerca, en camí, peregrinant, no en possessió de la veritat o de la seguretat marginadora dels altres.

Ben enfora de tot dogmatisme i en recerca de la veritat i del bé.

Per tant, oberts a donar raó de les pròpies certeses i dels propis dubtes i acollir els interrogants i les veritats dels altres.

4a. Creure en un Déu acompanyant, respectuós del procés de cada vida i donador de tot creixement.

[...]

5a. Creure en el Déu que parla, que es revela i a qui s'ha d'escoltar des del silenci.

[...]

6a. Creure en Déu avui a la Universitat significa descobrir el valor de la gratuïtat com a signe de la presència de Déu i "marca" d'identificació de tot el que condueix a Ell.

[...]

Deixau-me acabar, amics professors, dient-vos com a Bisbe vostre, que vos anim a viure, cada vegada més feelment i intensa la vostra fe, a mostrar-la, a convidar altres germans a aproximar-s'hi i rebre-la.

Més encara, en nom del Senyor Jesús, vos envii a ser testimonis i proclamadors de la vostra fe en aquest món apassionant i esperançador de la Universitat."

El Dr. Pere Lluís Font, catedràtic de Filosofia de la Universitat de Barcelona, pronuncià un parlament a l'inici de l'Eucaristia de fi de curs de la seva universitat dia 17 de maig de 2007. Entre d'altres coses, afirmà:

"Què ens demana avui la universitat als cristians? Primer, que hi siguem. I que siguem visibles. Perquè sense els cristians la universitat seria més fosca i, per tant, menys bona. No cal que ho portem escrit al front, que som cristians, però tampoc no ens n'hem d'amagar. Hi hem d'esser sense arrogància, per descomptat, però també sense complexos. Per tant, la primera part de la meva resposta és: la universitat ens demana que hi siguem amb naturalitat.

.....

La universitat avui ens demana que tinguem discurs (per dir-ho en llenguatge actual) [...]

I tenir discurs vol dir tenir idees clares sobre algunes qüestions bàsiques [...] És cabdal veure-hi clar. D'aprendre a veure-hi clar, abans se'n deia formació (tinc por que avui, per no tenir, no té ni nom).

Dit d'una altra manera, la universitat avui ens demana, als cristians, que siguem nosaltres mateixos i que sapiguem qui som (i que sapiguem expressar-ho quan escaigui perquè puguem esser un referent per a tothom).

Assenyalaré sis punts que considero essencials:

1r. Saber distingir entre l'essencial i l'accessori.

2n. Saber què creiem.

3r. Saber per què creiem.

És allò de la primera carta de Pere: hem d'estar preparats per donar raó de la nostra esperança. Hem de saber respondre a les velles i a les noves dificultats. I compte: no es tracta primàriament de saber donar resposta als altres, sinó de saber-nos donar resposta a nosaltres mateixos. La fe cristiana és raonable. Actualment, quan algú fa una afirmació no científica, se li sol perdonar la vida dient que és una afirmació de fe i donant a entendre que ja no hi ha res més a dir. Així, es relega tota la fe a les «tenebres exteriors» de la irracionalitat, on totes les fes valen igual, és a dir, on no n'hi ha cap que valgui res (intel·lectualment parlant). Doncs no: la religió cristiana és la religió del logos (del Logos), de la paraula (de la Paraula), de la raó. I la raó (no la raó científica, és clar, que és metafísicament i religiosament neutra) treballa, al capdavant, a favor de la fe cristiana.

4t. Comprendre que la fe cristiana és viable en el marc de la cultura moderna.

5è. En particular, comprendre bé la relació entre la fe i la ciència. Cal ser lleials amb la ciència (amb totes les ciències, incloses les biològiques i les humanes) i no regatejar-li competències en el seu camp. Però no s'ha de «prendre el nom de la ciència en va», volent presentar com a ciència allò que no ho és (aquesta és una temptació comuna a la fe i a l'ateisme). Cal tenir, doncs, una consciència epistemològica prou lúcida per distingir diversos plans: el científic i el religiós (i el filosòfic, que fa de mediador). Perquè ni l'activitat científica exhaureix tota l'activitat intel·lectual (el monisme epistemològic és entre ingenu i dogmàtic) ni la fe cristiana és refractària a la ciència.

6è. Admetre l'autonomia dels diversos àmbits de la cultura.

[...]

Aquests són alguns punts clau del que he anomenat tenir discurs. I no em digueu que faig un al·legat intel·lectualista: faig un al·legat contra la peresa intel·lectual i a favor de la intel·ligència (els cristians no hauríem d'oblidar que a vegades la intel·ligència és una obligació). Si, com he recordat, el cristianisme és la religió del Verb (logos, paraula), ha de valorar summament la raó. El fideisme és un mal servei a la fe. I l'experiencialisme acrític que ara es porta en alguns medis cristians no em sembla que sigui el bon camí.

Que ningú no interpreti, doncs, que predico un intel·lectualisme eixorc. Al contrari: la vida intel·lectual ha d'estar arrelada en la vida cristiana global. El testimoni cristià que la universitat (i el món) ens demana és el d'una opció humana de qualitat, d'una existència lliure i joiosa. A mi m'agrada de recordar allò de Ramon Llull (al començament del *Llibre de contemplació*): «Com hom se deu alegrar per ço com Déus és en ésser». Se'ns hauria de notar que ser cristià és la sort més gran que hem pogut tenir en aquest món. En tot cas, això és el que jo, amb més de quaranta anys d'universitat a l'esquena, em sembla que em veig amb cor de dir-vos.»

Ningú millor que Ramon Llull, tan present al campus universitari que dona nom a l'edifici de la Facultat de Filosofia i Lletres, amb les seves obres, amb el testimoni de la seva fe i de la seva vida intel·lectual, sempre oberta i compromesa, i referent exemplar per a tota la comunitat universitària i per a la comunitat cristiana a la universitat, per a concloure aquestes reflexions adreçades al col·loqui i a l'aprofundiment d'identitats i compromisos.